

3.6 Гнат МЕРЕНКОВ. Реформація в Чернівцях. Асоціативний потенціал протестантського урбаноніма в культурно-релігійному контексті міста.

Анотації. В статті Г.Меренкова розглядаються спроби перейменування в Чернівцях Жовтневого парку на парк Реформації. Автор показує абсурдну безпідставність заходу.

In the article "**Reformation in Chernivtsi**" by G.Mierienkov there are the attempts to rename the October Park to the park of Reformation in Chernivtsi. The author shows the absurd groundlessness of the event.

Актуальність теми. Спостерігаючи за процесом відзначення 500-річчя європейської Реформації в Україні (R500), можна помітити багато наукових, просвітницьких та соціальних проєктів різного масштабу, які втілюються як окремими протестантськими церквами, так і в співпраці церков між собою. Це - і наукові конференції, і круглі столи, і лекції про значення Реформації, і велика кількість соціальних акцій, про що можна довідатися, переглядаючи стрічку новин на міжконфесійному сайті R500.ua, а також спостерігаючи за публікаціями в інших ЗМІ. Про значення Реформації для України говорили у своїх статтях у тому числі й науковці, підкреслюючи, що справа тут не тільки у протестантизмі, але й у загальному культурному і духовному впливі Реформаційного руху, який свого часу відчула на собі й Україна в цілому¹⁵⁴.

Цього року серед потоку подій та обговорень, пов'язаних з R500, нашу увагу особливо привернула ситуація в Чернівцях, де на хвилі декомунізації рішенням міськради 24 січня парк Жовтневий було перейменовано в парк Реформації¹⁵⁵. Отже, ідея Реформації могла би закріпитися в урбанонімі — міському топонімі — на радість не тільки чернівецьким, але й іншим українським протестантам. Але вже після громадських слухань, що відбулися 2 березня, 17 березня Шевченківський районний суд м. Чернівці повернув парку стару назву, враховуючи протестні настрої багатьох мешканців міста¹⁵⁶. За словами журналістів, у

¹⁵⁴ Кралюк П. Що дала Реформація Європі і Україні? [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://dt.ua/HISTORY/scho-dala-reformaciya-yevropi-i-ukrayini-.html>

¹⁵⁵ У Чернівцях з'явився парк Реформації (ВІДЕО) [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://r500.ua/u-chernivtsyah-z-yavivsyah-park-reformatsiyi-video/>.

¹⁵⁶ Новоспечений парк Реформації у Чернівцях пропонують знов перейменувати [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://molbuk.ua/chernovtsy_news/121032-novospечenyu-park-reformaciyi-u-chernivcyakh-proponuyut-znov-pereymenuvaty.html; Фещук Н. У Чернівцях парк Жовтневий перейменували на парк Реформації. Лунають протести» [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://risu.org.ua/ua/index/all_news/state/church_state_relations/65916/; У Чернівцях суд повернув парку Реформації стару назву «Жовтневий» [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://zik.ua/news/2017/03/20/u_chernivtsyah_sud_povernuv_parku_reformatsii_staru_nazvu_zhovtnevyy_1063775.

фейсбуку свої думки щодо перейменування висловлював чи не кожен другий користувач соцмережі¹⁵⁷. Що ж до громадських активістів, які, з одного боку, виступили за, а з іншого — проти перейменування, то між ними виникла якщо не війна петицій, то, принаймні, справжня дуель, адже саме завдяки петиціям на сайті <https://e-dem.in.ua> питання назви парку виносилося на розгляд міськради.

Втім, у цій ситуації нас цікавить не стільки те, як перейменування парку і повернення йому старої назви відбувалося технічно, скільки те, як події, пов'язані з цим, висвітлили, з одного боку, громадський активізм протестантів, а з іншого — сприйняття «реформаційного» урбаноніму містянами. Питання в тому, чи могла б ця назва, цей урбанонім органічно вписатися в культурно-релігійний контекст міста, враховуючі саме ті асоціації, які були озвучені іншими громадськими активістами — противниками парку Реформації. Нас цікавить, в чому саме полягає розбіжність між асоціативним рядом, який дана назва викликає у протестантів і в непротестантів, наскільки великим є цей асоціативний розрив і чи може він бути подоланий.

Згадаємо спочатку, чим керувалися прибічники перейменування парку Жовтневого на парк Реформації. Автор петиції, якою керувалась міськрада, Микола Гунько, зазначав, що це перейменування повинно «сприяти авторитету біблійних принципів, вкрай важливих для підвищення рівня духовності і моралі, особливо серед дітей та молоді». На його переконання, треба, з одного боку, «очиститись від комуністичного минулого», з іншого — нагадати про «відновлення, повернення до належного стану... до порядку, до взаємоповаги... до загальнолюдських моральних цінностей», а також надихнути чернівчан покращувати своє суспільство¹⁵⁸.

Серед тих цінностей, які перераховує Микола Гунько на захист парку Реформації (в одній із петицій таку назву він пропонує також і для Центральної площі міста) — цінність людського життя, свобода слова, верховенство права, чесність, працелюбність¹⁵⁹, які багато в чому є здобутками Реформації або були піднесені нею як ті цінності, що лежать в основі гармонійного суспільства. На думку активіста, так само, як після темних віків Середньовіччя і католицької інквізиції європейське суспільство було реформоване, так і в наш час в Україні воно повинно

¹⁵⁷ Майдан | Микола Гунько та Анна Дутчак [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.youtube.com/watch?v=QTVdYebMSWI&app=desktop>

¹⁵⁸ Гунько М. Декомунізація: Жовтневий парк перейменувати в парк Реформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://e-dem.in.ua/chernivtsi/Petition/View/272>; Майдан | Микола Гунько та Анна Дутчак [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.youtube.com/watch?v=QTVdYebMSWI&app=desktop>

¹⁵⁹ Гунько М. Центральну площу перейменувати на площу Реформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://e-dem.in.ua/chernivtsi/Petition/View/587>

реформуватися після темних років комуністичного минулого. Людей треба привчити до правильної, високоморальної поведінки, саме на що й надихає Реформація. Тут ми бачимо дуже розгорнутий асоціативний ряд, який створює розуміння Реформації як глобальної необхідності та перспективи, що виходить далеко за межі тієї чи іншої конфесії, вузького історичного періоду чи території.

Для створення такого асоціативного ряду треба мислити категоріями історичної та ціннісної (аксіологічної) перспективи.

Як ми бачимо, в Чернівцях людей, які мислили б подібними категоріями і при цьому проявляли активну позицію щодо урбанонімів, виявилось менше, ніж людей, у тому числі й активістів, які збудували зовсім інший асоціативний ряд.

Розглянемо найтипівіші аргументи чернівчан проти парку Реформації, які можна знайти в чисельних публікаціях на цю тему в ЗМІ.

1. Багатьом мешканцям міста дуже подобається стара назва парку «Жовтневий», а тому вони не хочуть її змінювати. При цьому хоча усі начебто розуміють, що в Радянському Союзі будь-які урбаноніми «Жовтневий» означали лише одне — Велику Жовтневу соціалістичну революцію, мешканці Чернівців уперто заперечують подібну «комуністичну» асоціацію¹⁶⁰. Одним з прикладів є вислови глядачів програми «Майдан» на телеканалі «Чернівецький промінь» у прямому ефірі від 31 січня 2017 року. Для них назва «Жовтневий» асоціюється з осінньою красою, а не з революцією¹⁶¹. Стара назва є звичною, а звички міняти мало хто хоче.

2. Інші противники «реформаційного» урбаноніму наголошують на тому, що Реформація — суто протестантський феномен, «далекий» рух, обмежений історичним періодом, який аж ніяк не асоціюється з місцевою релігійною чи культурною ситуацією. Так, історик, професор Михайло Чучко — завідувач кафедрою історії стародавнього світу, середніх віків та музеєзнавства ЧНУ ім. Ю. Федьковича на запитання, яке відношення має таке явище як Реформація до Буковини та Чернівців, коротко відповідає: «Загалом — ніякого»¹⁶². Автор однієї з петицій щодо

¹⁶⁰ Рустич М. Мораторій на перейменування парку Жовтневий [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://e-dem.in.ua/chernivtsi/Petition/View/425>; Фещук Н. У Чернівцях парк Жовтневий перейменували на парк Реформації. Лунають протести» [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://risu.org.ua/ua/index/all_news/state/church_state_relations/65916/

¹⁶¹ Майдан | Микола Гунько та Анна Дутчак [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.youtube.com/watch?v=QTVdYebMSWI&app=desktop>

¹⁶² Фещук Н. У Чернівцях парк Жовтневий перейменували на парк Реформації. Лунають протести» [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://risu.org.ua/ua/index/all_news/state/church_state_relations/65916/

назви парку Надія Проскурова вважає, що «Реформація, яка відбулась 500 років назад, не має жодного відношення до України»¹⁶³.

3. Ще дехто сприймає слово «Реформація» як занадто офіційне і нейтральне, абстрактно-вихолощене і тому змістовно майже порожнє. Так, Василь Забродський, журналіст, ведучий програми «Майдан» на телеканалі «Чернівецький промінь», вважає, що слово Реформація асоціюється в першу чергу не з протестантським чи будь-яким іншим релігійним рухом, а взагалі з реформами, такими як, наприклад, Перебудова¹⁶⁴. Тобто, Реформація — це просто реформа, а яка саме реформа, що треба реформувати і навіщо — не кожен здогадається.

4. Є й такі противники назви парку Реформації, яким не подобається саме релігійний підтекст назви. У вищезгаданій петиції Надії Проскурової висловлюється думка, що Парк Реформації — це несправедливе надання переваги представникам однієї релігійної течії (не найчисельнішої) над іншими¹⁶⁵. Якщо ж казати про релігійність у найбільш широкому розумінні слова, автор однієї з петицій, Олег Тудан вважає, що петиція активіста Миколи Гунька про парк Реформації «провокує як представників інших конфесій або невіруючих взагалі, так і зневажає їхню віру (а то й атеїзм)». «Тому вважаємо, що будь-яка назва парку, що може трактуватись через призму релігії, є недопустимою у обласному центрі демократичної держави ХХІ століття», — аргументує О. Тудан¹⁶⁶. Тут ми бачимо секулярність, що протистоїть релігійності. Релігійний підтекст назви обурює автора петиції і вважається неполіткоректністю, порушенням його прав і свобод.

5. Серед розповсюджених аргументів також наявне апелювання до емоційності і навіть дитячої свідомості. Адже в парку гуляють мами з дітьми. Як парк Реформації однією своєю назвою може до себе притягнути відпочивальника? Як пояснити назву «Реформація» дитині¹⁶⁷? І справді, чи продумали прибічники Реформації цей делікатний момент? Аргумент суто емоційний, але, здається, тут не береться до уваги те, що десятиліттями батьки з дітьми ходили по вулицях і гуляли в парках, назви яких важко пояснити і тим більш відчуті їх привабливу емоційність. Наприклад, напевно, не в одному місті були сквери на честь ВЛКСМ (як

¹⁶³ Проскурова Н. Перейменування парку Жовтневого у парк Гармонії [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://e-dem.in.ua/chernivtsi/Petition/View/335>

¹⁶⁴ Майдан | Микола Гунько та Анна Дутчак [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.youtube.com/watch?v=QTVdYebMSWI&app=desktop>

¹⁶⁵ Проскурова Н. Перейменування парку Жовтневого у парк Гармонії [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://e-dem.in.ua/chernivtsi/Petition/View/335>

¹⁶⁶ Тудан. О. Перейменувати парк Реформації (колишній Жовтневий) на парк ім. Грубера [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://e-dem.in.ua/chernivtsi/Petition/View/422>

¹⁶⁷ Фещук Н. У Чернівцях парк Жовтневий перейменували на парк Реформації. Лунають протести» [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://risu.org.ua/ua/index/all_news/state/church_state_relations/65916/

це пояснити дитині), такі вулиці як ХХІІ Партз'їзду, або вулиця Хотинських комсомольців у тих же Чернівцях. Не знаючі історії, з самої тільки назви це не поясниш, але чомусь масового народного обурення подібні назви протягом багатьох років не викликали, що свідчить про силу звички. До будь-якої назви можна з часом звикнути. А щодо дітей — то тут «реформаторам» можна запропонувати провести творчий конкурс на краще пояснення.

6. Частина противників парку Реформації запропонувала в петиціях свої варіанти нової назви парку. Наприклад, парк Озерний, парк Гармонії, парк Веселка, також на честь поета і перекладача Іона Грубера, або біохіміка Ервіна Чаргафа, народженого у Чернівцях¹⁶⁸. Свої варіанти, звичайно, їх авторам здаються кращими, пропозиції також поєднуються з несприйняттям назви парку на честь Реформації.

Підсумовуючи наведені позиції і асоціації, можна побачити, що в культурно-релігійному контексті Чернівців намагання закріпити значення феномену Реформації в урбанонімі викликає активний супротив достатньо великої частини суспільства. Асоціації, які урбанонім, пов'язаний з Реформацією, викликає у протестантів — носіїв реформаційних цінностей — зовсім інші, ніж ті, які виникають у громадян, що до протестантизму не належать.

На даному етапі урбанонім, який так і не закріпився, викликає протести громадськості з різних причин, які можна узагальнити як звичка до старого, нерозуміння змісту поняття, нерозуміння, як це пов'язати з місцевою історією, деякий холод і абстрактність назви, яка, здається, має інтелектуальні виміри, але не має чуттєвих; відсутність у назві чогось простого, теплого, звичного, рідного, «свого», яке б можна було легко зрозуміти, виходячи із самого слова. Окремо додається секуляризм, який сприймає асоціацію з чимось релігійним як зазіхання на свої права (хоча ця позиція на фоні інших нетипова).

Зазначимо, що жоден з противників парку Реформації не вибудовував асоціативний ряд, який би йшов від частини до цілого, від вузького до широкого, від феномену, який відбувся в конкретний період історії в Європі — до загальнолюдських прав, свобод і цінностей, які є

¹⁶⁸ Барковець Д. Перейменувати парк Жовтневий в парк Веселка [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://e-dem.in.ua/chernivtsi/Petition/View/341>; Проскурова Н. Перейменування парку Жовтневого у парк Гармонії [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://e-dem.in.ua/chernivtsi/Petition/View/335>; Тудан. О. Перейменувати парк Реформації (колишній Жовтневий) на парк ім. Грубера [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://e-dem.in.ua/chernivtsi/Petition/View/422>; Федак І. Перейменування парку Реформації (Жовтневий) на парк Ервіна Чаргафа [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://e-dem.in.ua/chernivtsi/Petition/View/432>; Черчел О. Перейменування парку Реформації в парк «Озерний» [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://e-dem.in.ua/chernivtsi/Petition/View/427>

актуальними для українців зараз, які пов'язані з перспективним осмисленням нашого майбутнього. Противники урбаноніму прагнули навпаки, до звуження змісту назви, його зведення до такого, яке можна було б в двох словах пояснити дитині. На даному етапі видно ту величезну дистанцію, яка утворюється між сприйняттям Реформації протестантами і непротестантською частиною населення міста, дистанцію між мисленням інтелектуальними узагальненнями і ціннісними перспективами, і мисленням, яке тяжіє до чуттєвості, до вузького і конкретного.

Враховуючі в цілому невисокий рівень обізнаності українців про Реформацію і її наслідки, можна припустити, що ситуація з асоціативним сприйняттям протестантського урбаноніму, побідна до чернівецької, могла би виникнути і в інших містах України.

Парк Жовтневий в Чернівцях на даному етапі так і не став остаточно парком Реформації. Здається, що єдиний вихід, як можна подолати цю дистанцію і розкрити як для чернівчан, так і взагалі для українців змістовний і ціннісний потенціал феномену Реформації, розкрити її актуальність для побудови сучасного гармонійного суспільства — це просвітництво. Маємо на увазі таку просвітницьку діяльність, яку можна протиставити так званій інструменталізації, тобто використанню R500 в прагматичних цілях тих чи інших осіб чи церков. Адже в тій ситуації, коли громадськість, почувши про парк Реформації, починає запитувати, а що це таке, того визначення, яке пропонує Вікіпедія (а саме там почали шукати значення цього слова чернівчани), навряд чи достатньо. Просвітництво ж, на відміну від офіційних рішень про зміни урбанонімів, на відміну від емоційної війни петицій, зазвичай не викликає обурення громадськості, тому що ні до чого її не зобов'язує, ніщо в неї не відбирає, а просто пропонує відкрити для себе щось нове. Зрозуміло, що просвітництво може бути тільки поступовим, тобто не можна очікувати на швидкий результат. Асоціативний потенціал, пов'язаний з Реформацією, перебуває у згорнутому вигляді, він є занадто імпліцитним і його розгортання для української громадськості потребує інтелектуальних зусиль, невизначеного часу і неабиякого християнського терпіння.

Втішно те, що просвітництво щодо Реформації в рамках проекту R500 проводиться в різних містах. Однією з його перспективних форм є прес-тури, які протестантські церкви організують для ЗМІ. Саме під час таких прес-турів журналісти більше дізнаються про значення Реформації, її вплив на сучасність, актуальність її принципів. А через журналістів розуміння цього явища може поступово, потрошку розгортатися, експліцитуватися й на громадськість. Такі прес-тури вже відбулися, зокрема, в Харкові, на Волині, у Львові, плануються і в інших регіонах.

Головне, як це зазначає доктор філософських наук Роман Соловій у своїй статті «Юбилей Реформации: профанация или рецепция?», не

піддатися тенденції інструменталізації або примітивізації Реформації, а, навпаки, використовуючи її інтелектуальні й духовні здобутки, створювати умови для формування мислячої людини, умови для внутрішнього пошуку відповідей на запитання, які постають перед нами у цьому світі¹⁶⁹.

3.7 Ольга ПІДЛУЖНА. П'ятидесятницька хамартіологія та вчення про спасіння людини в теології християн віри євангельської.

Анотації. У статті зазначено, що п'ятидесятники не мають єдиного для усіх громад віровчительного корпусу документів своєї віри. Це породжує певні труднощі у власному репрезентуванні та порозумінні між ними, а також у наукових спробах інтерпретацій п'ятидесятницьких практик. Автор доводить, що вчення про спасіння людини у п'ятидесятників найбільш багатогранне та досконале: у ньому практично неможливо знайти розбіжності для існування інших інтепретацій, бо в іншому випадку це буде суперечити Святому Письму. Наявне акцентування з вивчення основних складових біблійного вчення щодо спасіння людини в рамках теології Асамблей церков Божих на відміну від наукового узагальненого спільного досвіду класичних п'ятидесятників та харизматів. **Ключові слова:** класичне п'ятидесятництво, теологія п'ятидесятників, антропологічні виміри гріха, теологія спасіння, п'ятидесятницька хамартіологія, п'ятидесятницька антропологія, п'ятидесятницьке вчення про спасіння, теологія Асамблей Церков Божих.

In the article by **O.Pidluzhna "Pentecostal hamartiologiya and the doctrine of the salvation of man in the theology of Christians of the Evangelical Faith"** it is pointed out that Pentecostals do not have the doctrinal corpus of documents of their faith unified for all communities. This gives rise to certain difficulties in their own self-presentation and agreement with each other, as well as in scientific attempts to interpret Pentecostal practices. The author proves that the doctrine of saving man in Pentecostal is the most multifaceted and perfect, it is almost impossible to find differences for the existence of other interpretations, otherwise it will contradict the Holy Scripture. An attempt has been made to emphasize the study of the main components of the biblical doctrine of human salvation within the theology of the Assemblies of the Churches of God, in contrast to the scientific generalized joint experience of the classical Pentecostals and charismatics. **Keywords:** classical Pentecostalism, Pentecostal theology, anthropological dimensions of

¹⁶⁹ Соловий Р. Юбилей Реформации: профанация или рецепция? [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://risu.org.ua/ru/index/expert_thought/authors_columns/rsoloviy_column/64881/